

05

ภาพรวมจังหวัดเลย



จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งในภูมิภาคอีสานตอนบนที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขา ลักษณะทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเป็นพื้นที่ป่า เช่น ป่าที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือ สปก. และป่าอนุรักษ์ ข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2553-2554 โดยคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินแนวใหม่และขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเลย พบว่า บางครัวเรือนเข้ามาอยู่อาศัยและมีที่ดินทำกินมาก่อนหน้าที่จะมีการประกาศเป็นพื้นที่เขตป่าสงวน จึงยังมีกรณีพิพาทหรือความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวบ้าน ต่อกรณีการไล่รื้อออกจากพื้นที่หรือจับกุมเรื่อยมา ราวปี พ.ศ. 2554-2557 สภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวน 45 พื้นที่ จึงได้รับงบประมาณสนับสนุนการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับปัญหากรณีพิพาทหรือความขัดแย้งที่ดินและที่อยู่อาศัย และเมื่อปี พ.ศ. 2558-2559 จังหวัดเลยได้กลายเป็นพื้นที่กรณีศึกษาหนึ่งของการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของประชาชนซึ่งเป็นแนวนโยบายตามวาระยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี

โครงการบ้านพอเพียงชนบทเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยข้างต้น โดยจังหวัดเลยได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการช่วยเหลือซ่อมสร้างครัวเรือนผู้รับประโยชน์ในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 9 ตำบล 90 ครัวเรือน และปี พ.ศ. 2561 จำนวน 16 ตำบล 150 ครัวเรือน โดยกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาที่เกิดขึ้นจากการกำหนดโดย พอช. ภาคอีสาน ร่วมกับข้อเสนอของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเลยที่สำคัญ คือ ต้องมีสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลที่ได้รับการจัดตั้งแล้ว และมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นแกนหลักพื้นฐาน ส่วนหลักเกณฑ์อื่นๆ เพื่อการพิจารณาครัวเรือนผู้รับประโยชน์ อาทิ ต้องเป็นครัวเรือนที่มีจิตอาสา เสียสละ ทำงานเพื่อส่วนรวมของชุมชนต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สมาชิกในครัวเรือนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การพนัน และไม่ติดแอลกอฮอล์ หัวหน้าหรือสมาชิกในครัวเรือนเป็นคนดีที่ถูกรับรองโดยผู้นำชุมชน โดยขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเลย ซึ่งมีคณะทำงาน 25 คน ซึ่งมาจากไตรภาคที่สำคัญ ได้แก่ ผู้แทนจากภาครัฐ/ส่วนราชการ ผู้แทนภาคประชาชนและผู้แทนภาคีในพื้นที่ นับว่าเป็นภาคีหลักที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนโครงการบ้านพอเพียงชนบทในระดับจังหวัดตามขั้นตอนและภารกิจที่ได้รับมอบหมายตั้งแต่การทบทวนและปรับปรุงสถานการณ์ข้อมูลที่ดินและที่อยู่อาศัย การประชุมสร้างความเข้าใจเป้าหมายและวิธีการดำเนินงาน ร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลและผู้นำชุมชน การสนับสนุนและหนุนเสริมโครงการฯ อาทิ การส่งเสริมการเขียน การปรับปรุงและการแก้ไขข้อเสนอโครงการฯ การพิจารณาและกลั่นกรองข้อมูลเบื้องต้น การนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ตำบล/สภาพปัญหาและข้อมูลครัวเรือนผู้เดือดร้อน การพิจารณาให้ความเห็นร่วม รวมไปถึงจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) การดำเนินงานโครงการฯ ร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ทั้งผู้แทนในระดับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัดและระดับภาคอีสาน

การดำเนินงานโครงการบ้านพอเพียงชนบทในพื้นที่จังหวัดเลย ได้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัดที่มุ่งเน้นการทำงานแบบบูรณาการและเชื่อมโยงการทำงานของภาคีภายในจังหวัด เพื่อลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานและภารกิจที่เกิดขึ้น การปฏิบัติการจึงได้แสวงหาภาคีและกลไกการสนับสนุน ได้แก่ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ให้การสนับสนุนตามภารกิจจากการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) สนับสนุนรถบรรทุกดินและรถปรับสภาพดิน 2) กศน.จังหวัดเลย และส่วนราชการระดับอำเภอ ให้การสนับสนุนข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนเป้าหมาย ครัวเรือนยากจน ครัวเรือนที่มีสมาชิกในภาวะพึ่งพิง ได้แก่ ผู้พิการ ผู้สูงอายุหรือผู้ด้อยโอกาสประเภทต่างๆ 3) เรือนจำจังหวัดเลย

ค่ายศรีสองรัก วิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยอาชีวศึกษา ให้การสนับสนุนด้านแรงงานในการรื้อและก่อสร้าง  
ครัวเรือนผู้รับประโยชน์ และ 4) หอการค้าจังหวัดเลย บริษัท ประชาธิปไตย จำกัด และภาคธุรกิจเอกชนในจังหวัดเลย  
ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สำหรับการก่อสร้าง การถมดินและการปรับสภาพดิน

หากพิจารณาโดยภาพรวมจังหวัดเลยถือว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการฯ ด้วยเพราะมีปัจจัยที่สนับสนุนและส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานหลายประการ *ประการแรก* การทำงานบนพื้นฐานของข้อมูล ซึ่งมีการรวบรวม บันทึก และจัดระบบข้อมูลเป็นปัจจุบัน และบูรณาการข้อมูลหลายส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งพร้อมสำหรับการทำงานบนพื้นฐานของข้อมูลอยู่ตลอดเวลา *ประการที่สอง* การทำงานบนพื้นฐานของพหุภาคี การทำงานพัฒนาในพื้นที่จังหวัดเลย พบว่า มีการทำงานบูรณาการกับหลายส่วน ได้แก่ นักวิชาการ นักพัฒนา (NGOs) ภาครัฐ/ส่วนราชการระดับท้องถิ่นและจังหวัด อาทิ ส่วนราชการระดับจังหวัด พมจ. กศน. ทหาร อปท. พอช. เป็นต้น นอกจากนี้ในบางกิจกรรมยังเชื่อมโยงกับภาคอื่นๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเฉพาะ เช่น สสส. สกว. เป็นต้น ซึ่งใช้จุดแข็งจากการมีคนทำงานมีประเด็น มีงบประมาณ มีข้อมูล ในการทำงานร่วมกัน และ *ประการสุดท้าย* ใช้โอกาสจากการ “สวมหมวกหลายใบ” เป็นโอกาสในการทำงานเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการและสามารถแทรกซึมในระดับต่างๆ ได้ ซึ่งช่วยให้การทำงานมีความครอบคลุมและลดการซ้ำซ้อนของภารกิจได้

แม้จะมีอุปสรรคในการทำอยู่บ้าง อาทิ ทักษะการเขียนและพัฒนาข้อเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนงบประมาณจากพื้นที่ ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณต่อครัวเรือน ความเป็นชายขอบของจังหวัดเลย ในฐานะจังหวัดชายแดนกับความเข้าใจของผู้คนต่องานพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น หรือการทำงานที่มีความหลากหลายสูง ทั้งคนทำงานและประเด็น ที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานในบางกรณี เป็นต้น แต่เมื่อประเมินกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการฯ ในระดับจังหวัด พบว่า มีการปรับเปลี่ยนและก่อให้เกิดในเรื่องใหม่ ๆ อยู่หลายเรื่อง ได้แก่ ทำให้เกิดการทำงานเชิงบูรณาการขององค์กร/หน่วยงานในจังหวัดและพื้นที่ร่วมกัน กล่าวคือ เป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานร่วมกันของสถาบันวิชาการ อาทิ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ลำปาง ร่วมกับส่วนราชการจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการทำงานได้เกิดบทเรียนจากพื้นที่ที่มาจากการติดตามและหนุนเสริมการทำงานในพื้นที่ ซึ่งสามารถช่วยให้การขับเคลื่อนงานในแต่ละระยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดเครือข่ายการทำงานบ้านพอเพียงชนบทระหว่างตำบลและชุมชน ซึ่งเป็นภารกิจต่อเนื่องที่ขบวนองค์กรชุมชนเป็นเจ้าภาพหลักในการที่จะมุ่งเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคณะทำงานโครงการฯ ในภาพรวม ซึ่งสนับสนุนงบประมาณโดยส่วนราชการจังหวัดเลย

บทเรียนจากการดำเนินงานโครงการฯ ในช่วงที่ผ่านมา ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดเลยมีข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานในระยะต่อไป ดังนี้ 1) การจัดสรรโควตาจำนวนครัวเรือนผู้รับประโยชน์ควรพิจารณาบนพื้นฐานความแตกต่างของขนาดพื้นที่ทั้งระดับจังหวัดและระดับตำบล รวมทั้งความพร้อมด้านข้อมูลประกอบการพิจารณา 2) ควรพิจารณากรอบงบประมาณการบริหารจัดการสนับสนุนกระบวนการดำเนินงานตามสมควร และ 3) ควรมีคณะทำงานที่ทำหน้าที่ในการสื่อสาร/ทำความเข้าใจกับส่วนราชการระดับจังหวัด ซึ่งจะช่วยให้การเสริมสร้างให้กระบวนการดำเนินงานราบรื่นและมีการบูรณาการงบประมาณหรือบุคลากรร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงานในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

## ความจำเป็นและความเดือดร้อน ของพี่น้องต้องมาก่อน !!!



เมื่อทีมวิชาการถอดบทความรู้  
เดินทางเข้าเขตพื้นที่ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง  
จังหวัดเลย และมาปักหลัก ณ ที่ทำการ  
กำนันตำบลน้ำสวย เราพบว่าที่นั่นมีชายและ  
หญิงวัยกลางคนถึงสูงวัยจำนวนหนึ่งนั่งรอพวกเรา  
อยู่ก่อนแล้ว เมื่อได้เข้าไปทักทายและพูดคุย  
จึงทราบว่าท่านเหล่านี้ คือ “ผู้นำท้องที่”  
ที่เตรียมพร้อมสำหรับการมาพูดคุยกับพวกเรา  
วันนี้ แม้ว่าตำบลน้ำสวยจะเป็นตำบลเล็กๆ  
ที่มีเพียง 9 หมู่บ้านเท่านั้น แต่เมื่อถึงเวลาที่ผู้คน

จำนวนหนึ่งเดินทางมาสมทบ ภาพแรกที่ทีมงานประทับใจและรู้สึกได้ถึงความพร้อมเพรียงของผู้นำและ  
คนทำงาน คือ มีผู้เข้าร่วมในวงสนทนากว่า 20 คน และช่วงแรกของการสนทนาทำให้เราทราบว่าประชากร  
ในเขตตำบลน้ำสวยประสบปัญหาเรื่องไม่มีที่ดินสร้างที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง สภาพบ้านเรือนที่ไม่สมบูรณ์  
เช่น ไม่มีประตู หน้าต่าง เป็นต้น บ้านน้ำท่วม และบางส่วนต้องเช่าบ้านอยู่อาศัย

การเข้ามาของโครงการบ้านพอเพียงชนบทในตำบลน้ำสวยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2561 จึงสามารถ  
ช่วยบรรเทาครัวเรือนผู้เดือดร้อนได้กว่า 20 ครัวเรือนแล้ว โดยการทำงานของ “คณะทำงาน” ตำบลน้ำสวย  
ค่อนข้างโดดเด่นในบทบาทของ “ผู้นำท้องที่” ที่เข้าร่วมเป็นคณะทำงานอย่างแข็งขัน ตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการฯ  
ที่ผู้นำทุกคนต้องเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในภาพรวมของโครงการ โดยมีแนวคิดหลักที่เป็นฉันทามติ  
ของคณะทำงานที่ว่า “ครัวเรือนที่มีความจำเป็นและเดือดร้อนต้องได้รับการดูแลก่อนเป็นอันดับแรก”  
ซึ่งกว่าจะได้ครัวเรือนเป้าหมายดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย และเพื่อลดอคติและข้อกังขาเกี่ยวกับการพิจารณาครัว  
เรือนผู้รับประโยชน์ คณะทำงานจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อการพิจารณาคัดเลือกครัวเรือนผู้รับประโยชน์ได้แก่  
สมาชิกในครัวเรือนต้องไม่เล่นการพนัน, ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน  
อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานกลางในการค้นหาและคัดเลือกครัวเรือน ก่อนจะนำเข้าสู่การพิจารณา  
รับรองของประชาคมหมู่บ้านและเสนอต่อสภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำสวยเพื่อขอรับการช่วยเหลือต่อไป  
อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการทำงานคงไม่ได้สิ้นสุดแต่เพียงเท่านี้ แต่บทบาทของคณะทำงานยังต้องเดินทาง  
ต่อไปเพื่อให้ครัวเรือนผู้เดือดร้อนได้รับการช่วยเหลือ อาทิ การเริ่มต้นสำรวจร้านค้าวัสดุก่อสร้างที่ให้ราคา  
เหมาะสมและสอดคล้องกับงบประมาณจากส่วนกลาง การระดมแรงงานซ่อมแซม/สร้างบ้านให้กับครัวเรือน  
ผู้รับประโยชน์ ซึ่งอาจใช้เวลาแตกต่างกันไปตามความจำเป็นและความเดือดร้อนตั้งแต่ 1 วันเป็นอย่างน้อย  
จนถึงมากที่สุดคือร่วม 1 เดือน รวมไปถึงการส่งมอบบ้านอย่างเป็นทางการ มอบอุปกรณ์ยังชีพหรือเครื่องอุปโภค

บริโภคแก่วัวเรื้อนผู้รับประโยชน์อีกด้วย เรียกได้ว่าเป็นการทำงานตั้งแต่ขั้นต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ อย่างครบวงจรเลยทีเดียว

แนวคิดการทำงานที่ว่า “ครัวเรือนที่มีความจำเป็นและเดือดร้อนต้องได้รับการดูแลก่อน” สะท้อนผ่านการทำงานของคณะทำงานตำบลน้ำสวยได้ค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ แม้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจาก พอช. จะมีเกณฑ์มาตรฐานต่อครัวเรือนที่ถูกกำหนดมาชัดเจนแล้ว แต่เมื่อแนวคิดข้างต้นผนวกรวมกับกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของคณะทำงาน รูปแบบการจัดสรรต่อครัวเรือนได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นตาม “ความจำเป็นและความเดือดร้อน” ของครัวเรือนนั้น ๆ ซึ่งจะมีจำนวนเล็กน้อยแตกต่างกันออกไป เป็นสำคัญตั้งแต่ 8,000 บาทต่อครัวเรือน จนถึง 60,000 บาทต่อครัวเรือน รูปธรรมที่ดูจะเห็นได้ชัดเจนจากรูปแบบการจัดการเช่นนี้ คือ กรณีครัวเรือนของนายแว คณะกว้าง (เพื่อนบ้านจะเรียกกันว่ายายแดง) อายุ 72 ปี ที่อยู่อาศัยเพียงลำพังในบ้านกล่าวด้วยน้ำเสียงสั่นเครือว่า



“สภาพเป็นแอ่ง เวลาฝนตก น้ำจะท่วมขังพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นบ้านไม้ยกไม่สูงมากนัก เวลานั้นท่วมต้องอาศัยนอนบนแคร่ไม้ ออกไปไหนมาไหนไม่ได้ แต่หากฝนตกหนักน้ำท่วมสูงจนทำให้นอนไม่ได้ก็จะย้ายไปนอนบ้านญาติแทน”

แต่ปัจจุบันการเข้ามาของโครงการบ้านพอเพียงชนบทได้รับการพิจารณาและเป็นมติของคณะทำงานให้จัดสรรงบประมาณช่วยเหลือแก่ยายแดง ซึ่งถือว่าเป็นกรณี “สีแดง” กล่าวคือ มีความจำเป็นและความเดือดร้อนอยู่ในระดับวิกฤตสูงมาก ทางคณะทำงานและชาวบ้านจึงได้ถมดินยกพื้นบ้านยายแดงให้สูงขึ้น และออกแรงงานสร้าง “บ้านหลังใหม่” แก่ยายแดง และนำไม้จากบ้านหลังเก่ามาต่อเติมด้วย ในช่วงท้ายของคำถามยายแดงบอกว่า “ปัจจุบันหลับสบายมากขึ้น อยู่สบาย และมีซานรับลมไว้ต้อนรับผู้คน ญาติพี่น้อง ลูกหลาน เวลามาเยี่ยมหรือมานั่งเล่นด้วย รู้สึกมั่นคง ปลอดภัยขึ้นกว่าเดิมมาก” พร้อมรอยยิ้มอย่างมีความสุขที่พวกเราสังเกตเห็นได้จากความสุขใหม่ที่เกิดขึ้นของยายแดง

นอกจากยายแดงแล้ว เสียงสะท้อนแห่งความสุขยังเบ่งบานและกระจายอยู่ในตัวแทนครัวเรือนผู้รับประโยชน์ท่านอื่นๆ ที่พวกเราฟังแล้วอดกระหิณยิ้มย่องในใจด้วยไม่ได้ อาทิ





ปุ่น ก้านพลู กล่าวว่า ... “อาศัยอยู่หมู่ 6 สมาชิกในครอบครัว มีอยู่ 4 คน ปัญหาของบ้านก่อนเข้าร่วมโครงการฯ คือ ไม่มีประตู/หน้าต่าง พื้นเป็นไม้ไผ่ ผนังบ้านทำจากไม้ไผ่ เวลาฝนตกฝนจะสาดเข้าบ้าน ทำให้แฉะ ต้องย้ายของไปตาม มุมบ้านที่ฝนสาดไม่ถึง แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนพื้น เปลี่ยนฝา ผนังเป็นไม้เณร่า หน้าต่าง 3 ช่อง จำนวน 11 บาน ประตูบ้าน 2 บานใหญ่ ปัจจุบันรู้สึกที่บ้านมีความเป็นบ้านมากขึ้น มีความปลอดภัยและมั่นคงมากขึ้น”

มี ขวัญคุ้ม กล่าวว่า ... “อาศัยอยู่หมู่ 9 สภาพปัญหาของบ้านก่อนเข้าร่วมโครงการฯ คือ ลังกะสิ้ว สภาพโครงสร้างหลังคาเป็นไม้ไผ่และต่อยื่นจากตัวบ้านหลังใหญ่ เวลาลมพายุเข้าจะพัดหลังคาจนหลุดปลิว กลัว “ใจไม่ดี” ปลวกขึ้นต้นเสาและโครงไม้เกือบจะทุกจุด แต่ตอนนี้บ้านได้รับการซ่อมแซมปรับปรุง รู้สึกดีใจมาก นอนหลับฝันดีทุกคืน นอนเต็มตื่น สุขภาพร่างกายก็แข็งแรงดีตามไปด้วย”

ทองหล้าม ผุยมาศย์ กล่าวว่า ... “อาศัยอยู่หมู่ 4 มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน สภาพปัญหาของบ้าน ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ คือ บ้านเป็นพื้นดิน เวลาฝนตกจะแฉะ ต้นเสาและผนังบ้านเป็นไม้ ปลวกและมอด มากินเกือบหมดแล้ว เวลาฝนตกจะนอนไม่ได้ ต้องไปอาศัยบ้านญาติในการนอน แต่หลังจากทางโครงการฯ เข้ามา ได้ปรับปรุงพื้นบ้านโดยการเทพื้นปูนให้ใหม่ เปลี่ยนผนังโดยการใช้นิ่วฝาเณร่าให้ใหม่ ตอนนี้อยู่สบาย หลับเต็มอิ่ม เต็มตื่น ไม่ต้องกลัวหรือกังวลเวลาฝนตกอีกแล้ว”

ผ่อน โพธิ์ศรี ... กล่าวว่า “อาศัยอยู่หมู่ที่ 12 สมาชิกอาศัยอยู่ร่วมกัน 2 คนตายายเท่านั้น สภาพปัญหา ของบ้านก่อนเข้าร่วมโครงการฯ คือ ไม่มีประตู ไม่มีหน้าต่าง โครงสร้างบ้านเป็นไม้ พบปัญหาเรื่องปลวกและ มอดกัดแทะ ตอนนี้ได้รับการซ่อมแซมปรับปรุงให้ใหม่ ทำให้นอนหลับสบายมากขึ้น”



การทำงานที่ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมข้างต้นนี้ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยหากปราศจากซึ่งความร่วมมือร่วมใจของภาคีการพัฒนาทั้งภายในชุมชนอย่างผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทการขับเคลื่อนหลักในรูปของสภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำสวย ตั้งแต่การสำรวจครัวเรือนผู้รับประโยชน์ การประสานการทำงานร่วมกัน การประชุมพิจารณาถ้อยแถลงและคัดเลือกครัวเรือน รวมไปถึงภาคีภายนอกชุมชน อาทิ สภาองค์กรชุมชนตำบลที่เป็น “ตัวกลาง” ในการทำงานและมีบทบาทการสนับสนุน คือ การประสานงานและการจัดการเอกสาร/ข้อมูล, การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนแก่ส่วนที่เกี่ยวข้อง, การติดตามผลการพิจารณาจากขบวนจังหวัด, การเป็นช่องทางเปิดบัญชีรับโอนเงินช่วยเหลือ บทบาทการทำงานเช่นนี้ได้เสริมพลังในทางบวกแก่คนทำงานที่สะท้อนออกมาจากความรู้สึกที่ได้ทำงานในโครงการฯ นี้อย่างเห็นได้ชัด อาทิ “รู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วยลูกบ้านให้มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” “คนอยู่ก็สบายขึ้น คนทำงานก็ได้บุญมากขึ้น เพราะเป็นการช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่า” นอกจากนี้ยังมีส่วนราชการในท้องถิ่น ได้แก่ โรงเรียนบ้านน้ำสวย แม้จะเป็นสถานศึกษา แต่ได้ใช้พลังของนักเรียนเป็นมดงานในการเคลื่อนย้าย ขนวัสดุ ในช่วงการรื้อบ้าน สถานีตำรวจภูธรนาดีนดำ หน่วยงานด้านการรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุน อุปกรณ์เครื่องครัวสำหรับการประกอบอาหาร และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำสวยที่เข้ามามีบทบาทด้านปรับภูมิทัศน์ของสถานที่และสวัสดิการในวันส่งมอบบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ในภาคธุรกิจเอกชนอย่างร้านขนานนท์ซึ่งเป็นร้านจำหน่ายวัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้างยังให้การสนับสนุนการถมดินและการปรับพื้นดินให้กับครัวเรือนผู้รับ



ประโยชน์ร่วมด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการประสานความร่วมมือและขอรับการสนับสนุนจากภาคีทั้งภายในและภายนอกชุมชนตามความสามารถเฉพาะของแต่ละภาคส่วนเป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม เพราะเป้าหมายปลายทางสุดท้ายที่จะได้รับประโยชน์นั้น คือ ครีวเรือนผู้รับประโยชน์ นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ในช่วงสุดท้ายของการสนทนา ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ประเมินความพึงพอใจและความสำเร็จของการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมประเมินคะแนนความพึงพอใจอยู่ที่ระดับ 85 คะแนน เนื่องจากเห็นว่ามีส่วนประเด็นแต่เป็นเรื่องเล็กน้อยที่ยังเป็นข้อจำกัดของการทำงานอยู่บ้าง อาทิ งบประมาณในการสนับสนุนต่อครัวเรือนยังไม่เพียงพอมากนัก การประสานความร่วมมือกับภาคท้องถิ่นยังมีน้อย หรือเงื่อนไขการช่วยเหลือครัวเรือนผู้รับประโยชน์ยังติดอยู่กับเรื่องสิทธิบางประการ เช่น การไม่มีเลขที่ประจำบ้าน การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น ทำให้ยังไม่สามารถช่วยเหลือบางครัวเรือนได้อย่างครอบคลุม คณะทำงานตำบลน้ำสวยจึงได้ร่วมกันสะท้อนข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน ได้แก่ 1) ควรพิจารณางบประมาณสนับสนุนการซ่อมสร้างบ้านที่สามารถปรับปรุงบ้านให้เสร็จสมบูรณ์และอยู่ได้ระดับดีเบื้องต้น เช่น จำนวนประมาณ 30,000-50,000 บาทต่อครัวเรือน พร้อมงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องอื่นๆ ต่อครัวเรือน เช่น ค่าประสานงาน, ค่าถ่ายเอกสาร, ค่าสวัสดิการอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น 2) ควรประสานความร่วมมือและการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มากขึ้น อาทิ งบประมาณสมทบเพิ่มเติม หรือบุคลากร/ช่างท้องถิ่นสำหรับการประเมินวัสดุและราคาต่อครัวเรือน เพื่อให้เกิดภาพการทำงานที่เชื่อมประสานและบูรณาการการทำงานพัฒนาในพื้นที่อย่างเป็นองค์รวม



# การจัดสรรแก่ครัวเรือนบนพื้นฐานความเป็นธรรม

ทีมวิชาการถอดบทเรียนความรู้ใช้เวลาในการเดินทางจากตัวเมืองจังหวัดเลยมุ่งหน้าไปทางอำเภอผาขาวลัดเลาะตามถนนทางหลวงและถนนท้องถิ่นผ่านสวนยางพาราและหมู่บ้านเล็กๆ กว่า 50 นาที พวกเรามาถึง “ตำบลโนนป่าซาง” ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอผาขาว จังหวัดเลย เป็นตำบลขนาดกลางมีจำนวน 12 หมู่บ้าน หากสังเกตด้วยสายตาคงพบว่าบ้านเรือนส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ถือว่าพอมิอันจะกิน ไม่แน่นแค้นจนเกินไป เพราะด้วยอาชีพ



ที่หลากหลายนำมาซึ่งรายได้และมีวัยแรงงานที่พร้อมจะพัฒนาและปรับปรุงบ้านเรือนของตนเองให้น่าอยู่ทัดเทียมกับบ้านเรือนหลังอื่นๆ แต่เมื่อพวกเราได้พูดคุยกับแกนนำสภาองค์กรชุมชนตำบลโนนป่าซาง และผู้นำชุมชนทำให้เราทราบว่าที่อยู่อาศัยของคนในตำบลประสบปัญหาเรื่องความไม่มั่นคงถาวรและความสมบูรณ์ของตัวบ้านโดยเฉพาะผนังบ้านที่ไม่ถาวร หลังคารั่ว น้ำท่วมขัง บ้านไม้เก่าคร่ำคร่า และการไม่มีบ้านอยู่อาศัยเป็นของตนเอง ต้องอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นกระจุกตัวอยู่ในหมู่ที่ 3, 6 และหมู่ที่ 7 มากที่สุด รวมทั้งยังมีบางครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้อยู่อาศัยหลักในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเด็กและผู้สูงอายุ ส่วนวัยแรงงานจะอพยพเข้าไปขายแรงงานในเขตเมืองหรือต่างจังหวัด ฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในแต่ละหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก แต่เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนยังมีวัยแรงงานที่สามารถทำงานและหารายได้ส่งเสียเลี้ยงดูครอบครัวได้หลายหลังคาเรือนจึงมีกำลังเพียงพอในการปรับปรุง พัฒนา ขยับขยายและซ่อมแซม/สร้างที่อยู่อาศัยได้ด้วยตนเอง การเข้ามาของโครงการบ้านพอเพียงชนบทจึงมีส่วนช่วยเหลือครัวเรือนผู้รับประโยชน์ ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องรายได้และความสามารถในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยแล้ว ทั้งยังช่วยสร้าง “เสถียรภาพ” ของคนที่นี่ให้เกิดขึ้นอีกด้วย

ตำบลโนนป่าซาง ได้รับการจัดสรรครัวเรือนผู้รับประโยชน์จากโครงการบ้านพอเพียงชนบท 2 ปีกว่า 20 ครัวเรือนแล้ว ซึ่งกว่าจะมาเป็นบ้านพอเพียงชนบทในวันนี้ สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็น “พระเอกหลัก” มีบทบาทการทำงานทั้งในขาขึ้นและขาลง โดยอาจจำแนกให้เห็นกระบวนการทำงาน 3 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนจะเป็นบ้าน 2) ระยะเกือบจะเป็นบ้าน และ 3) ระยะกลายเป็นบ้าน ดังนี้

1) ก่อนจะเป็น “บ้าน” เป็นระยะแรกของการเข้ามาของโครงการฯ ดังนั้น กระบวนการช่วงแรกจึงให้ความสำคัญกับการสร้างคนและทำความเข้าใจรายละเอียดและนโยบายโครงการบ้านพอเพียงชนบทตามกรอบการทำงานของโครงการฯ ตั้งแต่เป้าหมาย วิธีการดำเนินงานและแผนการดำเนินงานร่วมกัน หลังจากนั้นจึงเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกครัวเรือนผู้รับประโยชน์ อาทิ ครัวเรือนต้องมีบ้านที่อยู่ในสภาพที่ไม่มั่นคงถาวรและเดือดร้อน, สมาชิกในครัวเรือนต้องไม่ดื่มสุรา, และมีส่วนร่วมในกิจกรรม

การพัฒนาชุมชนสม่ำเสมอ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้นำทั้ง 12 หมู่บ้าน ต้องลงพื้นที่สำรวจข้อมูลที่อยู่อาศัยแต่ละครัวเรือนตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดร่วมกัน ซึ่งในกระบวนการคัดเลือกไม่ได้ให้น้ำหนักเพียงผู้นำชุมชนในการตัดสินใจเท่านั้น แต่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาคัดเลือกและรับรองในเวทีประชาคมหมู่บ้านมาก่อน เพื่อแสดงความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย จึงจะสามารถส่งต่อสู่การพิจารณาข้อมูลโดยภาพรวมร่วมกันของกำนันและผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านอีกครั้ง เพื่อสรุปผลการคัดเลือกครัวเรือนและส่งต่อข้อมูลให้กับสภาองค์กรชุมชนตำบลโนนป่าซางเป็นลำดับขั้นไป

การทำงานในระยะก่อนเริ่มโครงการฯ คงไม่เพียงการสำรวจข้อมูลครัวเรือนผู้รับประโยชน์แล้วเสร็จสิ้นเท่านั้น หากแต่คณะกรรมการฯ ต้องสำรวจและประเมินความจำเป็นและความเดือดร้อนของครัวเรือนผู้ที่ได้รับประโยชน์ร่วมด้วย โดยการทำงานในขั้นตอนนี้ได้เกิดความร่วมมือกับช่างท้องถิ่น (อบต.) ในการประเมินวัสดุและราคาของการซ่อมสร้างและปรับปรุงครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งจากการสำรวจพบว่า วัสดุและราคาที่ประเมินในราคาต่ำสุด จำนวนประมาณ 7,000 บาทต่อครัวเรือน และสูงสุด คือ จำนวนประมาณ 30,000 บาทต่อครัวเรือน ตามความจำเป็นและเดือดร้อน ก่อนที่จะส่งรายการวัสดุและราคาที่ประเมินถึงขบวนการสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเลยต่อไป ซึ่งทำให้พวกเราเห็นว่ากว่าโครงการบ้านพอเพียงจะมาถึงพื้นที่ “คนทำงาน” ต้องทำงานหลายอย่าง หลายขั้นตอน และทุ่มเทพลังกายพลังใจมากเพียงใด

2) เกือบจะเป็น “บ้าน” หลังได้รับการอนุมัติโครงการฯ คณะทำงานสภาองค์กรชุมชนตำบลโนนป่าซางได้แจ้งผู้นำชุมชนหมู่บ้านเป้าหมายเพื่อลงพื้นที่สำรวจร้านค้าวัสดุและดำเนินการจัดซื้อวัสดุในร้านค้าที่ให้ราคาเหมาะสมและมีวัสดุของแถมช่วยเหลือครัวเรือนผู้รับประโยชน์เพื่อนำส่งแก่ครัวเรือน คำว่า “เสียดายน้ำใจ” ดูจะปรากฏชัดในขั้นตอนนี้ โดยแนวคิดการทำงานของ พอช. ส่วนหนึ่ง ผสมกับความคิดของชุมชน กล่าวคือ ภาพการลงแรงร่วมมือเพื่อการปรับปรุงซ่อมสร้างปรากฏออกมาในลักษณะของการ “ระดมแรงงาน” อาทิ ผู้นำชุมชน, ญาติพี่น้อง, ช่างชุมชน, ชาวบ้าน เพื่อดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุงครัวเรือน โดย “เจ้าบ้าน” และ “ผู้นำชุมชน” นอกจากทำหน้าที่ช่วยเหลือด้านแรงงานแล้ว ยังทำหน้าที่เลี้ยงดูปูเสื่อในเรื่องอาหารและเครื่องดื่มให้แก่แรงงานที่มาร่วมด้วยช่วยกัน จากการพูดคุย พบว่า ครัวเรือนใช้เวลาซ่อมสร้างบ้านจำนวนน้อยที่สุด คือ จำนวนครึ่งวัน และนานที่สุด จำนวน 4 วัน

3) กลายเป็น “บ้าน” หลังการปรับปรุงซ่อมสร้างบ้านเรียบร้อยแล้ว คณะทำงานโครงการระดับชุมชนและตำบลยังมีการตรวจงาน รับมอบงานส่งมอบบ้าน และมีการจัดทำสื่อสารสาธารณะเพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการบ้านพอเพียงชนบทของตำบลโนนป่าซางในสื่อสารสาธารณะ เช่น YouTube เป็นต้น โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือนและถ่ายทำพื้นที่บ้านและรอบบ้านของครัวเรือนผู้รับประโยชน์จากหมู่ที่ 2, 4, 9, 12 รวมทั้งเก็บภาพครัวเรือนผู้รับประโยชน์หลังการดำเนินงานซ่อมสร้างเพื่อประกอบการรายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ส่งขบวนการสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเลยต่อไป







ในปัจจุบันภาพที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนผู้รับประโยชน์จะเป็นความสุขจากการที่ได้รับการบ้านใหม่จากการซ่อมสร้างของโครงการฯ ซึ่งสะท้อนความรู้สึกในใจผ่านเสียงที่ตนเองได้รับ

เจียม โพธิ์ศรี กล่าวว่า ... “สภาพปัญหาของบ้านก่อนการซ่อมสร้าง คือ สังกะสีเก่า เกิดสนิม หลังคารั่ว สภาพบ้านไม่มั่นคง ปัจจุบันที่ได้รับการซ่อมสร้าง คือ ได้หลังคาสังกะสีใหม่ทั้งหลัง ส่งผลให้สามารถกินอัม นอนอุ่น สามารถตื่นไปวัดไปวาได้ทุกวัน เพราะสุขภาพจิตใจดีขึ้น ดีใจว่ามีคนไปช่วยเหลือบ้านตัวเอง”

ถ่อน กงสถิตย์ กล่าวว่า ... “สภาพบ้านแต่ก่อนหลังคารั่ว ห้องน้ำมีปัญหา ไม่มีหน้าต่างมิดชิด ไม่มีที่นั่งภายในและนอกตัวบ้าน มีเพียงการช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านและอาหารแห้งจากพระสงฆ์ในชุมชนบ้าง เล็กน้อย แต่ ปัจจุบันที่ได้รับการซ่อมสร้างจากโครงการฯ คือ มีชานนอกบ้าน มีที่นั่งเล่นรับลมได้ มีหลังคา ยื่นออกมานอกตัวบ้าน สามารถรับรองแขกที่มาเยี่ยมเยียนได้ “บ้านดูเป็นบ้าน” มากขึ้น”

ชาติ ดวงภูเขียว กล่าวว่า ... “ก่อนหน้านี้น้ำบ้านไม่สมบูรณ์เลย ไม่มั่นคง ไม่แข็งแรง โครงสร้าง ตัวบ้านเป็นไม้ หลังคามุงหญ้า เวลาฝนตกน้ำจะท่วมซัง ปัจจุบันมีการซ่อมสร้างปรับเปลี่ยนโครงสร้างส่วนบน คือ โครงสร้างเหล็กและหลังคามุงสังกะสี ต่อเติมประตูหน้าต่างให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นกว่าเดิมมาก ถือว่าเป็นบุญของตนเองที่ได้รับการช่วยเหลือ”

พันธุ์ ฤทธิชัย กล่าวว่า ... “สภาพปัญหาของบ้านก่อนการซ่อมสร้าง คือ โครงสร้างบ้านเป็นไม้ หลังคามุงด้วยหญ้า และบันไดขึ้นบนบ้านไม่ดี ปัจจุบันได้รับการต่อเติมห้องจากบ้านหลังใหญ่ออกด้านข้าง เป็นห้องย่อยเพื่อให้เป็นที่นอน มีความสะดวกสบายมากขึ้น ไม่ต้องขึ้น/ลงบันได เพราะอายุมากแล้ว อันตราย ดีขึ้นมาก”

สิงห์ นามไตร กล่าวว่า ... “บ้านเป็นบ้านไม้เก่าหลายสิบปี มุงด้วยสังกะสีเก่า อายุบ้านหลายปีหลังคาจึงเกิดสนิมและรั่ว เวลาฝนตกจะมีปัญหาเรื่องน้ำที่รั่วลงพื้นไม้บนบานชั้น 2 เปียก เฉอะแฉะ ต้องย้ายที่นอนบ่อย รอบนอกบ้านจะมีน้ำขัง เป็นพื้นดิน เฉอะแฉะเช่นกัน ปัจจุบันได้รับวัสดุเป็นไม้ฝาเฌอร่าเพื่อปรับปรุงผนังบ้านรอบบ้าน ทั้งหลัง และได้บันไดขึ้นตัวบ้านชั้น 2 ชีวิตดีขึ้นมาก ไม่ต้องเปียก ไม่ต้องย้ายที่นอนบ่อย”



แดง วรรณลา กล่าวว่า ... “บ้านมีลักษณะเป็นกระท่อม ต้นเสาทำจากไม้ยูคาลิปตัส สังกะสีเก่าขึ้นสนิม หลังคารั่ว ผนังบ้านเก่า เวลาฝนตกน้ำจะท่วมขังพื้นบ้าน ปัจจุบันที่ได้รับการซ่อมสร้างจากโครงการฯ คือ ได้ยกบ้านใหม่ทั้งหลัง เปลี่ยนเสาใหม่ ปัจจุบันนอนหลับสบายดี ลูกหลานไม่ต้องวิ่งหนีเวลาฝนตก”



ทองสนุก ประเสริฐนุ กล่าวว่า ... “สภาพปัญหาของบ้าน คือ โครงสร้างส่วนบนเป็นสังกะสีเก่าเกิดสนิม ส่วนหลังคาอีกครั้งหนึ่งมุงด้วยหญ้า ไม่สามารถขึ้นไปนอนชั้น 2 ได้ เพราะหลังคารั่ว ส่วนพื้นล่างจะประสบปัญหาน้ำท่วมขัง ปัจจุบันได้รับการถมดินให้สูงขึ้น อีฐ ประตุ หน้าต่าง และอยู่ระหว่างการซ่อมสร้าง/ปรับปรุง”

กระบวนการทำงานของโครงการบ้านพอเพียงชนบทในตำบลโนนป่าซางคงไม่สำเร็จราบรื่นได้ หากปราศจากความร่วมไม้ร่วมมือของ “พหุภาคี” ในพื้นที่ ซึ่งมีทั้งความร่วมมือและการสนับสนุนจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน กล่าวคือ ภายในชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากหลายส่วน ได้แก่ 1) เครือญาติของครัวเรือนผู้รับประโยชน์ มีบทบาทการสนับสนุนหลัก คือ ช่วยเป็นแรงงานและสมทบค่าใช้จ่ายในการต่อเติมบ้าน เช่น ครัวเรือนนาย ก ลูกหลานช่วยสมทบค่าใช้จ่าย 10,000 บาท เพื่อให้การซ่อมสร้างขยายให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น 2) ผู้นำท้องที่และชาวบ้าน มีบทบาทการสนับสนุนหลัก คือ การสำรวจครัวเรือนผู้รับประโยชน์ การประสานการทำงานร่วมกัน การประชุมพิจารณากลับกรองและคัดเลือกครัวเรือนการเป็นแรงงานและการสมทบค่าอาหารและเครื่องดื่มดูแลแรงงาน 3) กองทุนหมู่บ้าน (กทบ.) มีบทบาทการสนับสนุนหลัก คือ การสมทบสวัสดิการอาหารและเครื่องดื่มช่วยเหลือครัวเรือนผู้รับประโยชน์ จำนวนเฉลี่ย 1,000 บาทต่อหมู่บ้าน ซึ่งแม้จะไม่มากแต่ประมาณที่มากมาย แต่ถือว่าช่วยเหลือได้มากในครัวเรือนที่มีจำกัดเรื่องรายได้ เช่น ครัวเรือนผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

ส่วนภาคีภายนอกชุมชน พบว่ามีหลายภาคส่วนที่เข้าร่วมในกระบวนการทำงาน ได้แก่ 1) สภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งเป็นภาคส่วนหลักในการขับเคลื่อนการทำงานในพื้นที่ เสมือน “ตัวกลาง” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงการทำงานระดับชุมชนและระดับจังหวัด โดยมีบทบาทการสนับสนุนหลัก คือ การประสานงานและการจัดการ



เอกสาร/ข้อมูล, การส่งต่อข้อมูล, การติดตามผลการพิจารณาจากขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัด, การเป็นช่องทางเปิดบัญชีรับโอนเงินช่วยเหลือ 2) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอผาขาว มีบทบาทการสนับสนุนหลัก คือ การช่วยปรับปรุงห้องน้ำของครัวเรือนเป้าหมายที่มีฐานะยากจนและเป็นผู้สูงอายุ/ผู้พิการ/ผู้ด้อยโอกาสตามแผนงานและภารกิจของส่วนราชการและภาครัฐ และ 3) องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำสวย บทบาทการสนับสนุน คือ การมอบหมายช่างท้องถิ่นร่วมในการประเมินวัสดุและราคาของครัวเรือนผู้รับประโยชน์ร่วมกับผู้นำชุมชนและคณะทำงานโครงการฯ ระดับตำบล

อย่างไรก็ตาม เมื่อประเมินความพึงพอใจในการทำงานอย่างง่ายโดยวิธีการตั้งคำถามและเชิญชวนให้อภิปรายถึงเหตุผลของการตัดสินใจ พบว่า โดยภาพรวมคณะทำงานโครงการฯ และครัวเรือนผู้รับประโยชน์ประเมินคะแนนความพึงพอใจอยู่ที่ระดับดีมาก เนื่องจากสิ่งที่ได้รับเป็นรูปธรรม เป็นไปตามที่ตกลงและพูดคุยกันไว้ เกิดความคาดหวังที่ตั้งไว้ และเกิดการช่วยเหลือกันและกันของชาวบ้าน โดยเฉพาะการเห็น “น้ำใจ” ของคนในชุมชนที่สนับสนุนในรูปเงินทุน วัสดุ แรงงาน ซึ่งหาได้ยากในยุคสมัยที่มีแต่การแข่งขันและทำงานแลกค่าตอบแทนเป็นหลัก มีเพียงข้อสังเกตเล็กน้อยเกี่ยวกับการประเมินวัสดุและราคาโดยช่างท้องถิ่นซึ่งเป็นบุคคลจากภายนอกชุมชนยังขาดประสบการณ์การทำงานและการประเมิน ทำให้การประเมินเกิดความผิดพลาดเรื่องวัสดุที่ขาดหรือเกิน แต่เป็นปัญหาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนี้การใช้ราคากลางที่ใช้ควบคู่กับการประเมินที่ได้จะค่อนข้างสูงกว่าช่างภายในชุมชน

แม้โดยภาพรวมความสำเร็จจากการทำงานที่ร่วมด้วยช่วยกันในรูปแบบ “เสบียงน้ำใจ” จะเกิดขึ้นและขลุอมจิตใจแก่ครัวเรือนผู้รับประโยชน์แล้ว แต่หากฟังมุมมอง “ติเพื่อก่อ” ซึ่งหมายถึงเสียงสะท้อนของคนทำงานเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงในระยะต่อไปแล้วก็น่าสนใจไม่น้อย อาทิ 1) การประเมินประเภท/จำนวนวัสดุและราคาต่อครัวเรือน ควรใช้ช่างภายในชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อคนในชุมชน ซึ่งเป็นแผนที่คณะทำงานโครงการฯ ตำบลโนนป่าซางตระหนักและต้องออกแบบการทำงานร่วมกันในระยะต่อไป 2) ชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องอาจแสวงหางบประมาณที่เหมาะสมสำหรับการช่วยเหลือครัวเรือนผู้รับประโยชน์ที่เสนอว่าควรอยู่ที่ประมาณ 25,000-40,000 บาทต่อครัวเรือน เพื่อที่จะได้สร้างบ้านให้เสร็จสมบูรณ์และอยู่ได้ระดับที่ดีขึ้นตามลำดับ และ 3) กรณีพื้นที่ตำบลโนนป่าซาง อยู่ห่างไกลจากเขตเมือง ทำให้การสำรวจร้านค้าวัสดุดำเนินการได้ลำบาก และต้องมีต้นทุนค่าใช้จ่ายบ่อยครั้ง ดังนั้นอาจต้องตระหนักและออกแบบการจัดการเรื่องงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการในบางรายการเพื่อเป็นการสนับสนุนคณะทำงาน เช่น การเดินทาง การประสานงาน เป็นต้น และช่วยเหลือครัวเรือนผู้รับประโยชน์ซึ่งมีความเดือดร้อนเรื่องรายได้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว อาทิ ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม หรือค่าจ้างช่างเฉพาะในบางรายการที่แรงงานไม่สามารถจัดการได้ เช่น ช่างไฟ ช่างเชื่อม เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางที่คณะทำงานต้องปรับปรุงเพื่อให้การขับเคลื่อนในระยะต่อไปมีทิศทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

